

Eind '44 stelde Slotemaker van New York uit voor, van Bovene opdracht te geven, zonder zijn vrouw naar bevrijd Zuid-Nederland te gaan teneinde daar nieuwe krachten voor Aneta aan te werven. De Raad van departementshoofden in Brisbane had geen bezwaar tegen die reis, maar als van Bovene niet zonder zijn vrouw wilde vertrekken, 'zal', aldus de notulen van de vergadering van 2 januari '45, 'zijn dienstverband met Aneta definitief moeten worden beëindigd en zal hem een onderstand als evacuë moeten worden toegekend.' Inderdaad weigerde van Bovene zonder zijn vrouw te vertrekken; zij kregen de onderstand die aan alle vluchtelingen werd uitbetaald. In een van de laatste maanden van '45 konden zij passage naar Nederland vinden; van Bovene overleed daar in december.

Aldus de feiten.

Het kan zijn dat persoonlijke elementen een rol hebben gespeeld in de verdere ontwikkeling en toespitsing van deze kwalijke zaak, maar bepalend achten wij het feit dat de Commissie van meet af aan de activiteit, in Australië, van een onafhankelijke journalist heeft trachten te voorkomen. Zij wilde slechts werken met een orgaan dat zij volledig controleerde: de *Nigis*.

Terug dan naar de in opdracht van de Commissie bedreven voorlichting en propaganda.

★

Met twee middelen werd getracht, de publieke opinie in Nederlands-Indië te beïnvloeden: met radio-uitzendingen en met luchtpamfletten. Luchtpamfletten werden daarbij effectiever geacht dan radio-uitzendingen: zij konden van hand tot hand doorgegeven worden en vormden een tastbaar bewijs dat Geallieerde vliegtuigen in het Indonesisch luchtruim hadden kunnen doordringen — daar stond tegenover dat luchtpamfletten slechts van tijd tot tijd konden worden afgeworpen en dat de radio dagelijks in de lucht kon zijn. De autoriteiten buiten Indië wisten dat het luisteren naar Geallieerde uitzendingen door de Japanners was verboden — zij wisten daarentegen vermoedelijk niet dat dezen getracht hadden, de ontvangst van die uitzendingen onmogelijk te maken door de radio's te 'castreren', zoals dat heette, en evenmin dat de Nederlanders en Indische Nederlanders al hun toestellen eind '42 hadden moeten inleveren. Na die Japanse maatregelen waren er slechts twee groepen potentiële